

Любчук Н. В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології та перекладу
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОНІМІВ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ КРАЄЗНАВЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. За умов стрімкого розвитку туристичного простору особливого значення набуває укладення туристичних путівників, довідників та інших видів краєзнавчої літератури. Створення краєзнавчої літератури нерозривно пов'язане з відтворенням одиниць, у яких закодована культурна й історична інформація про певний народ. Одними з таких одиниць є оніми. Онім як ідентифікатор певного об'єкта має співвідноситися з ним незалежно від мови, якою він написаний. Проте в ході аналізу текстів було виявлено численні варіанти написання одного й того самого оніма. Стаття присвячена аналізу способів відтворення українських онімів у німецькомовній краєзнавчій літературі. Виявлено, що у відтворенні онімів перекладач / автор стикається з такими проблемами, як застосування певного стандарту транслітерації кирилиці латиницею, спосіб відтворення родових назв, відтворення додаткових конотацій. Встановлено, що українські перекладачі застосовують правила транскрипції словника Duden, німецькі автори застосовують також стандарти транслітерації DIN 1460/ISOR9, ISO 9:1995, причому транскодування здійснюється як із української, так і з російської мов, що ускладнює сприйняття оніма німецькомовними реципієнтами як ідентифікатора певного об'єкта. Складність сприйняття оніма може бути зумовлена також наявністю діакритичних знаків у стандартах DIN 1460/ISOR9 і ISO 9:1995. З огляду на це доцільно наводити таблиці транслітерації з поясненням вимови кожного знака. Встановлено, що відтворення оніма залежить також від класу, до якого він належить. Деякі топоніми мають відповідники в німецькій мові, але з огляду на новітні тенденції починають конкурувати з новими варіантами назв, транскодованими з української мови. Особливість краєзнавчої літератури полягає в тому, що в ній часто подано всі варіанти. У разі відтворення урбанонімів, гідронімів власна назва має бути експлікована додаванням родової назви для полегшення співвіднесення оніма з певним класом топонімів, причому родові назви при годонімах і агоронімах в адресах доцільно транслітерувати, а в тексті – перекладати. Найприйнятнішим способом відтворення онімів, що містять додаткові конотації, є поєднання транскодування і кальки та / або перифрази. Наведення транскодованих оригінальних назв зумовлене відсутністю офіційно затверджених перекладів і необхідністю орієнтирів в іншомовному вербальному просторі.

Ключові слова: онім, антропонім, топонім, урбанонім, спосіб перекладу, транслітерація, транскрипція, калькування, стандарт.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів розвитку економіки в часи глобалізації є розвиток туристичної галузі. Важливою складовою частиною такої діяльності є видання туристичних путівників, краєзнавчої довідкової

літератури, яка б знайомила іноземців з історією, традиціями, культурою, побутом певного регіону. Під час підготовки такої літератури автор / перекладач неминує стикається з проблемою відтворення онімів. Оніми не лише служать для індивідуального позначення певних об'єктів, у них закодована інформація про історичний і культурний розвиток певного народу. Отже, кожна назва, кожне ім'я мають співвідноситися з певним об'єктом незалежно від мови, якою вони написані. Проте аналіз фактичного матеріалу, зокрема краєзнавчої літератури, дає підстави зробити висновок про відсутність єдиних підходів до відтворення українських онімів німецькою мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми відтворення онімів у перекладі науковці зверталися неодноразово. Найчастіше об'єктом аналізу стають загальні проблеми відтворення онімів (Andreas F. Kelletat, U. Hirschfeld, E. Stock, Б. Ажнюк, А. Д'яков, Т. Кияк, А. Горняткевич), літературні оніми та їх переклад (Н. Вирс, І. Собанські, D. Krüger та ін.). Такий підхід звуужує сферу дослідження, поза увагою залишається цілий пласт онімів, які позначають об'єкти міського середовища, зокрема ті назви, що вживаються разом із родовою назвою. Дискусійним залишається питання, як відтворювати такі слова, як *вулиця*, *провулок* в адресі, як відтворювати назви, що несуть у собі додаткові конотації. Поза увагою науковців залишається також порівняння застосування окремих стандартів транслітерації у текстах різних типів.

Метою цієї статті є аналіз способів відтворення українських онімів у німецькомовних краєзнавчих джерелах, виданих як в Україні, так і в Німеччині.

Виклад основного матеріалу. Оніми, що відіграють найважливішу роль у краєзнавчій літературі, можна розділити на такі групи:

- 1) антропоніми (імена людей: *Кий, Щек, Хорив, Ярослав Мудрий, Богдан Хмельницький*);
- 2) топоніми (власні назви географічних об'єктів):
 - а) ойконіми (назви населених пунктів):
 - астіоніми (назви міст: *Київ, Львів, Одеса*);
 - урбаноніми (назви внутрішньоміських об'єктів);
 - годоніми (назви вулиць: *Хрещатик, вул. Володимирська, Андріївський узвіз*);
 - агороніми (назви площ: *Поштова площа*);
 - ойкодомоніми (назви будівель: *будинок вдови, що плаче; Український дім*);
 - сінойконіми (внутрішньоміські ороніми – назви районів чи частин міста: *Поділ, Печерськ, Гончарі, Кожум'яки*);
 - б) гідроніми (власні назви водних об'єктів: *р. Дніпро*);
 - в) омоніми (назви форм рельєфу: *Володимирська гірка, гора Щекавиця*).

Підходи до відтворення онімів у різних мовах відрізняються. Андреас Келлетат звертає увагу на те, що антропоніми в німецькій мові зберігають форму вихідної мови (це твердження підтверджується аналізом численних джерел), у деяких інших мовах, наприклад, у литовській, латиській, їх адаптують [1, с. 297]. Проте для відтворення топонімів значну роль відіграє традиція, наприклад, назва міста в німецькій мові може значно відрізнятися від його назви у вихідній мові (напр., італ. *Milano* – нім. *Mailand*, італ. *Venezia* – нім. *Venedig*). Практика адаптувати оніми існувала досі у відтворенні українських, білоруських власних назв російською мовою і навпаки. Проте в усіх наведених випадках мови послуговуються однаковими шрифтами. Якщо ж мови послуговуються різними шрифтами, оніми транскодують, і постає питання: віддати перевагу транслітерації чи транскрипції, який стандарт застосувати для перекладу тексту певного типу? У. Гіршфельд, Е. Шток, аналізуючи відтворення російських онімів німецькою мовою, відзначають наявність відхилень як у правописі, так і у вимові [2, с. 336–337]. З іншого боку, вони наголошують на проблемі, що постає у відтворенні онімів із мов колишніх радянських республік, зокрема з української та білоруської [2, с. 335–336]. За радянських часів власні назви транскодували з російської мови, отже, виникла певна традиція; після розпаду СРСР держави почали вимагати транскодувати оніми з національних мов. Крім того, в німецькомовних країнах є кілька стандартів транслітерації кирилиці латиницею: міжнародний стандарт ISO 9:1995, німецький стандарт DIN 1460:1982 (розроблений на основі старої версії міжнародного стандарту ISO/R9:1968), Duden-Transkription [3–5]. Ці стандарти враховують фонетичні особливості різних мов, отже, звуки, що мають однакове графічне позначення в українській і російській мовах, можуть відтворюватися німецькою мовою за допомогою різних знаків (напр., *z* – (DIN 1460/ISOR9, Duden-Transkription): (укр.) *h*, (рос.) *g*; *e* – (Duden-Transkription): (укр.) *e*, (рос.) *e* (*je* – на початку слова, після голосного і м'якого знака); українська *є* відтворюється згідно з DIN 1460/ISOR9 і Duden-Transkription як *je*). Така ситуація призвела до

виникнення численних варіантів написання українських онімів німецькою мовою. З іншого боку, західноукраїнські міста протягом тривалого часу входили до складу різних західноєвропейських держав, через що в інших мовах, зокрема в німецькій, утвердилися свої варіанти їх назв (напр., *Lwîw* – *Lemberg*, *Tscherniwzi* – *Czernowitz*).

Аналіз текстів різного типу дає підстави стверджувати, що вибір способу відтворення оніма може залежати також від типу тексту. Наприклад, у текстах ЗМІ оніми транскрибують згідно з правилами словника Duden, інші два стандарти не застосовують з огляду на наявність діакритичних знаків, не завжди зрозумілих німецькомовному читачеві; імена окремих осіб інколи відтворюють згідно з українським стандартом транслітерації (у разі, якщо відома форма, зазначена у паспорті) [6, с. 175–177]. Інакше виглядає ситуація з відтворенням онімів у краєзнавчій літературі: національні стандарти України та Росії не застосовуються, навіть якщо джерело видане в Україні. Українські перекладачі віддають перевагу транскодуванню згідно з правилами словника Duden, причому транскодують як з української, так і з російської мови, незалежно від того, чи йдеться про акціоніми чи антропоніми, для відтворення яких існує певна традиція, чи про урбаноніми, тобто об'єкти місцевого значення, для відтворення яких традиції немає (напр., *Kuïw* – *Kiew*, *Kujîw* [7], *Kiew* [8, с. 10], *Kujîw* – [8, с. 12]; *Kuï*, *Щек*, *Хорув*, *Либідь* – *Kij*, *Schtschek*, *Choriw*, *Lybid* [7: 4], *Kij*, *Schtschek*, *Choriw*, *Libid* [9, с. 7]; *Podîl* – *Podol* [8, с. 52], *Podîl* [7, с. 11]). Цікаво, що німецькі автори часто транскодують з української мови, але застосовують не лише правила транскрипції словника Duden, а й інші стандарти, зокрема DIN 1460/ISOR9 (напр., *Kuï*, *Щек*, *Хорув*, *Либідь* – *Kuj*, *Schtschek*, *Choriw*, *Lybid* [10, с. 31], *Kuj* [11, с. 44], *Schtschek*, *Choryw und Lybid* [11, с. 51], *Kuj* [13, с. 18], *Šček*, *Choryw*, *Lybid* [13, с. 33]; *Xpeщатук* – *Khreschatik* [10, с. 46], *Chreschtschatyk* [11, с. 11], *Krestschatik* [12, с. 38], *Chreščatyk* [13, с. 214]). Порівняти способи відтворення українського і російського алфавітів на основі чинних у Німеччині стандартів можна за допомогою наведеної нижче таблиці.

Таблиця 1

Чинні у німецькомовних країнах стандарти транслітерації українського і російського алфавітів латиницею

	ISO 9:1995		DIN 1460/ISO R9		Duden-Transkription	
	Укр.	Рос.	Укр.	Рос.	Укр.	Рос.
<i>В в</i>	<i>V v</i>	<i>V v</i>	<i>V v</i>	<i>V v</i>	<i>W w</i>	<i>W w</i>
<i>Г г</i>	<i>G g</i>	<i>G g</i>	<i>H h</i>	<i>G g</i>	<i>H h</i>	<i>G g</i>
<i>Ґ ґ</i>	<i>Ġ ġ</i> –		<i>G g</i>		<i>G g</i>	
<i>Е е</i>	<i>E e</i>	<i>E e</i>	<i>E e</i>	<i>E e</i>	<i>E e</i>	<i>E e</i> (<i>Je je</i> – на початку слова, після голосного і м'якого знака)
<i>Є є</i>	<i>Ê ê</i>		<i>Je je</i>		<i>Je je</i>	
<i>Ë ë</i>		<i>ë</i>		<i>ë</i>		<i>o, jo</i>
<i>Ж ж</i>	<i>Ž ž</i>	<i>Ž ž</i>	<i>Ž ž</i>	<i>Ž ž</i>	<i>S(c)h</i> <i>–s(c)h</i>	<i>S(c)h</i> <i>–s(c)h</i>
<i>З з</i>	<i>Z z</i>	<i>Z z</i>	<i>z Z</i>	<i>z Z</i>	<i>S s</i>	<i>S s</i>
<i>И и</i>	<i>I i</i>	<i>I i</i>	<i>Y y</i>	<i>I i</i>	<i>Y y</i>	<i>I i</i>
<i>І і</i>	<i>Ī ī</i>		<i>I i</i>		<i>I i</i>	
<i>Ї ї</i>	<i>Ī ī</i> –		<i>Ī ī</i> [<i>ji</i>]		<i>Ji ji</i>	
<i>Й й</i>	<i>J j</i>	<i>J j</i>	<i>J j</i>	<i>J j</i> (випадає після <i>u</i>)	<i>I i</i> (<i>J j</i>)	<i>I i</i> (<i>J j</i>) (випадає після <i>u</i>)
<i>Х х</i>	<i>H h</i>	<i>H h</i>	<i>Ch ch</i>	<i>Ch ch</i>	<i>Ch ch</i>	<i>Ch ch</i>
<i>Ц ц</i>	<i>C c</i>	<i>C c</i>	<i>C c</i>	<i>C c</i>	<i>Z z</i>	<i>Z z</i>

	ISO 9:1995		DIN 1460/ISO R9		Duden-Transkription	
	Укр.	Рос.	Укр.	Рос.	Укр.	Рос.
Ч ч	Č č	Č č	Č č	Č č	Tsch -tsch	Tsch -tsch
Ш ш	Š š	Š š	Š š	Š š	Sch -sch	Sch -sch
Щ щ	Š š	Š š	Š š	Š š	Schtsch -schtsch	Schtsch -schtsch
ь		“		“		
ы		Уу		Уу		Уу
ь	‘	‘	‘	‘	Weichheitszeichen	Weichheitszeichen
Ю ю	Û û	Û û	Ju ju	Ju ju	Ju ju	Ju ju
Я я	Â â	Â â	Ja ja	Ja ja	Ja ja	Ja ja

Однією з особливостей краєзнавчої літератури є те, що саме тут наводять різні форми назв міст (напр., *Kiïv* – *Kiew* (*Kijew*, *Kyjiv*) [10, с. 59], *Kiew*, *Kiev*, *Kyjiv*, *Kyiv*, *Kyiv* [11, с. 6], *Lьвiв* – *Lemberg*, *Lwiw*, *Lvov*, *Leopolis* [12, с. 123], *Чернівці* – *Czernowitz*, *Tschernowitz*, *Tscherniwzi*, *Tschernowzy* [14]). Варто зазначити, що єдиним офіційним відповідником назви *Kiïv* до 2019 р. було *Kiew*, саме цю форму зустрічаємо в усіх німецьких джерелах. Хоча запровадження форми *Kyjiv* обговорювалося, на практиці її можна було побачити лише в деяких українських німецькомовних документах і в краєзнавчій літературі, де її наводили для ознайомлення з вимовою в українській мові. Лише в 2019 р. форма *Kyjiv* з'явилася у словнику Duden поряд з *Kiew* [15; 16]. Два відповідники зафіксовані також для астіоніма *Львів* – *Lemberg*, *Lwiw* [17; 18], *Lemberg*, *Lwow* [19, с. 395]. На практиці в німецьких джерелах форми *Lemberg* і *Lwiw* конкурують. Форма *Czernowitz* є основним відповідником астіоніма *Чернівці* в німецькій мові, саме її зустрічаємо як у німецьких ЗМІ, так і в краєзнавчій літературі, виданій у Німеччині [12, с. 109]. Форму *Tscherniwzi* наводять як додаткову, її також можна побачити в українських німецькомовних виданнях [20, с. 120].

На увагу заслуговує також відтворення урбанонімів. Сінойконіми зазвичай транслітерують (напр., *Печерськ* – *Petschersk* [7, с. 11; 12, с. 29], *Пе́чeрcь'к* [13, с. 17]; *Липки* – *Lipki* [8, с. 64], *Льпкы* [13, с. 17, 213]). Але поряд із власною назвою принаймні у першому згадуванні наводять родову назву *Bezirk*, *Stadtteil*. Мета такої експлікації – зробити текст зрозумілішим для іншомовного реципієнта. Якщо родова назва згадана в контексті, онім може виступати самостійно. З метою надання додаткової інформації в текст вводять пояснення походження назви, напр.: *Das Wort „Lipki“ kommt von „Lipa“ („Linde“) und bezieht sich auf die an dieser Stelle im 18. Jh. vorkommenden Lindenhaine* [11, с. 94]. (*Назва «Липки» походить від слова «липа» і пов'язана з липовими галями, що росли на цьому місці у XVIII ст.*)

Невиправданим видається наведення пояснення без перекладу слів, від яких походить назва: *Beresnjaki, Ossokorki sind von den Benennungen der Pflanzen entstanden* [8, с. 164]. (*Березняки, Осокорки виникли від назв рослин*).

Із прикладу видно, що перекладач переклав текст, не адаптувавши його для іншомовного реципієнта. Проте зрозумілі для україно- чи російськомовного реципієнта назви нічого не скажуть німецькомовному читачеві.

Переклад варто наводити і для відтворення історичних назв, що відображають певні традиції. Наприклад, місцевості Гонча-

рі, Кожум'яки в Києві були названі за принципом розселення ремісників, тому наявність перекладу поряд із транскодованою назвою надає реципієнтові додаткову інформацію (*Gontschary (Töpfer), Koschemjaki (Gerber)* [7, с. 33]). Відсутність перекладу навіть за наявності історичної довідки призводить до втрати асоціацій між назвою і традицією: *das historische Handwerker Viertel Hončari-Kožumjaky* [13, с. 17] (*історичний квартал ремісників Гончарі-Кожум'яки*).

Відмінності спостерігаються у підходах до відтворення годонімів і агоронімів. У туристичних путівниках, виданих в Україні, слова *вулиця*, *площа* завжди перекладають німецькою мовою *Straße*, *Platz*, причому власна назва може зберігати форму родового відмінка (напр., *Gorodezkiego-Straße* [7, с. 25]). Перекладають також слово *узвіз* у назвах *Андриївський узвіз*, *Боручів узвіз* (*Boritschew-Abstieg, Andreas-Abstieg* [8, с. 53]). Така практика застосовується, навіть якщо назва вжита не в описі місцевості, а в адресі; деякі власні назви, утворені від слів, що мають відповідники в німецькій мові, перекладають (напр., *Поштова площа* – *Postplatz* [8, с. 197]). Постає запитання, чи знайде турист бажаний об'єкт, якщо шукатиме перекладену таким чином назву. Інакше відтворюють годоніми й агороніми німецькі автори. У тексті родові слова можуть бути як перекладені, так і транслітеровані (напр., *Andreasstiege, Desjatynna Wul.* [11, с. 8]), в адресах родові слова та власну назву завжди транслітерують (напр., *Andrijivskij Usvis* [11, с. 16], *Hangstraße Andrijivs'kyj uzviz* [13, с. 17]). Транслітерований варіант може бути доданий і в тексті (напр., *Andreas-Abstieg (Andrejewskij Spusk)* [12, с. 46–47]). Такий підхід видається доцільним з огляду на те, що туристичний путівник виконує не лише соціокультурну, а й орієнтаційну функцію: знання оригінальної назви полегшує туристові орієнтацію в місті.

Ойкодомоніми зазвичай відтворюють за допомогою калькування, якщо до їхнього складу входять загальні назви (напр., *Дім із химерами* – *Haus mit Chimären* [11, с. 9; 8, с. 24, 71; 13, с. 217], *Шоколадний будинок* – *Schokoladenhaus* [11, с. 43; 8, с. 74, 75], *Дім вдови, що плаче* – *Haus der weinenden Witwe* [11: 97; 8: 74, 75]), або за допомогою напівкальки, якщо до їхнього складу входять як загальні, так і власні назви (напр., *будинок Мороза* – *das „Moros-Haus“* [8, с. 117], *Будинок Петра I* – *Petershaus* [13, с. 109; 8, с. 61], *Gartenhaus Peters I* [9, с. 87]).

До складу внутрішньоміських оронімів часто входить слово *гора* (напр., *Замкова гора, Володимирська гірка, Луца гора*), хоча в цих випадках йдеться не про гори в сучасному значенні слова, а про пагорби. А. Зубко пояснює таке вживання тим, що

«первісна людина мала невеликий запас слів, і тому її можливості були обмежені», слово «гора» могло означати «і пагорб, і гору, і гірський хребет, і навіть гірську систему» [21, с. 271]). Німецькою мовою такі одиниці перекладають як *Berg* (гора) або *Hügel* (пагорб) (напр., *Zamkova gora – Samkowa Berg* [8, с. 61], *Schloßberg (Kisseljewka)* [8, с. 62], *Schlossberg (Zamkowa Berg)* [7, с. 33], *Zamkova (Burghügel)* [13, с. 78], *Zamkova Hügel* [13, с. 87], *Володимирська гірка – Wladimir-Hügel* [11, с. 45], *Wolodimirberg* [9, с. 44], *Wladimirhügel* [8, с. 43], *Volodymyr-Hügel* [13, с. 54]). Впадає в око, що німці віддають перевагу слову *Hügel*, тоді як українські перекладачі – слову *Berg*. *Berg* можливе з огляду на те, що воно походить від індогерманського кореня **bhergh-*, що мав значення «узвишся, пагорб, гора» [22, с. 75].

Ускладнюють переклад додаткові конотації, що може містити власна назва. Так, оронім *Луса гора* пов'язаний у слов'янській міфології з уявленнями про шабаші відьом. Хоча сьогодні таку назву має конкретний пагорб у Києві, неофіційно так називали й інші пагорби, тобто назва виступала як загальна. Постає запитання, як відтворити таку назву: за допомогою транскодування або напівкальки (*Lyssaja Gora (der Lyssaja Berg)* [8, с. 144]), транскодування і кальки (*Lysa Hora (Kahler Hügel)* [13, с. 87]), кальки та перифрази (*Kahler Berg (Hexenberg)* [11, с. 44]) чи перифрази (*Hexenberg* [13, с. 305]). У такому разі важливим елементом виступає контекст. Якщо власна назва виступає лише як орієнтир, її слід транскодувати. Якщо важливо відтворити конотації (як у всіх наведених прикладах), транскодовану назву важливо доповнити калькою і перифразою. Транскодована назва знайомить реципієнта з оригінальною назвою, калька дає уявлення про значення компонентів, перифраза – про конотації.

Висновки. Підсумовуючи сказане, варто зауважити, що транскодувати українські оніми слід з української мови, оскільки транскодування з двох мов паралельно ускладнює сприйняття оніма як ідентифікатора конкретного об'єкта; винятком можуть бути лише деякі астіоніми, які мають у німецькій мові відповідники, відомі всім носіям німецької мови. У разі застосування наукових стандартів транслітерації слід наводити таблиці транслітерації із зазначенням правил вимови. Урбаноніми, гідроніми слід вживати з родовими назвами для полегшення співвіднесення назви з певним класом об'єктів. Родові назви у складі годонімів і агоронімів в адресах варто подавати в українській транслітерації, наводячи їх переклад в окремому розділі путівника; в тексті родові назви варто перекладати. Найбільш оптимальними способами відтворення конотацій видаються перифраза і додаткові пояснення. Відтворені за допомогою калькування оніми варто супроводжувати транскодованими оригінальними назвами з огляду на відсутність офіційно затверджених перекладів і необхідність орієнтирів в іншомовному вербальному просторі.

Результати цього дослідження можуть бути використані для укладення туристичних путівників, іншої краєзнавчої літератури, підготовки перекладачів-практиків. Перспектива дослідження пов'язана з подальшим вивченням напрямів туристичного дискурсу.

Література:

- Kelletat A.F. *Eigennamen. Handbuch Translation* / Hrsg. : M. Snell-Hornby, H.G. Hönlig / P. Kußmaul, P.A. Schmitt. Tübingen : Stauffenburg Verlag, 1999. S. 297–298.
- Hirschfeld U., Stock E. Zur Aussprache Kodifikation eingedeutschter russischer Namen und Wörter. *Лингвистическая полифония* : сборник в честь юбилея профессора Р.К. Потаповой / отв. ред. В.А. Виноградов. Москва : Языки славянских культур, 2007. С. 333–345.
- IDSG.4: Transliteration der slavischen kyrillischen Alphabete. URL: https://www.informationsverbund.ch/fileadmin/shared/kids/kids_deutsch/kapg4.pdf (дата звернення: 10.08.2019).
- ISO 9. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/ISO_9 (дата звернення: 10.08.2019).
- Transliteration of Non-Roman Scripts: A collection of transliteration and transcription tables for various writing systems. URL: <http://transliteration.eki.ee/> (дата звернення: 10.08.2018).
- Любчук Н.В. Відтворення українських антропонімів і топонімів у німецькомовних ЗМІ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. № 37. Т. 4. С. 175–178.
- Udowik S. *Kyjiw: Illustriertes*. Kyjiw : Vakler-Verlag, 2008. 96 S.
- Stadtführer „Bummel durch Kiew“ / Verfass. Michail Kalnizkij, Alisa Grigoruk / Übers. von Privatunternehmen D. Pugatsch. Kiew : Baltija Dryk, 2002. 208 S.
- Stadtführer Sieben Wunder Kiews / Verfass. Leonora Rachlina / Übers. I. Newmershizki. Kiew : Privatunternehmen Horobez H.S., 2006. 239 S.
- City-Guide Kiew (Kijew Kyjiw). *Tips & Tricks zum Leben, Überleben und Genießen in der ukrainischen Hauptstadt Kiew*. 2012. 223 S.
- Johanning H.M. *City Trip Kiew* / Heike Maria Johanning. Bielefeld : PeterRump, 2011. 143 S.
- Lohmann M. *Die Ukraine – der neue Nachbar in Europa. Anmerkungen zu Geschichte und Gegenwart*. Kiew : Геопринт, 2003. 136 S.
- Schäfer Günther *Kiew entdecken: Rundgänge durch die Metropole am Dnepr*. Berlin, TreschlerVerlag, 2007. 415 S.
- Czernowitz. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Czernowitz> (дата звернення: 06.08.2019).
- „Kyjiw“ auf Duden online. URL: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/Kyjiw> (дата звернення: 06.08.2019).
- „Kiew“ auf Duden online. URL: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/Kiew> (дата звернення: 06.08.2019).
- „Lwiw“ auf Duden online. URL: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/Lwiw> (дата звернення: 06.08.2019).
- „Lemberg“ auf Duden online. URL: <https://www.duden.de/suchen/dudenonline/Lemberg> (дата звернення: 06.08.2019).
- Das große Universal-Lexikon in Farbe. Das praxisorientierte Nachschlagewerk von A–Z. München : Axel Junker Verlag GmbH, 2001. 809 S.
- Udovik S. *Ukraine. Die 100 schönsten Reiseziele* / Übers. aus dem Russischen von Olena Gorlova, Olga Berlog. Kiew : Vakler Verlag, 2007. 160 S.
- Zubko A. *Українська ономастика: здобутки і проблеми*. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32501/19-Zubko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 06.08.2019).
- Kluge Friedrich *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2015. 887 S.

Lyubchuk N. Rendering of Ukrainian onyms in German-language local history books

Summary. On the back of rapid development of the tourist field, the creation of tourist guides and other local history books is of particular importance. The creation of local history books is inextricably linked with the rendering of units in which cultural and historical information about a certain nation is encoded. Onyms belong to such units. Onym, as the identifier of a particular object, must refer to it, regardless of the language in which it is written. In the course of the analysis of the texts, numerous spelling variations of the same onym were revealed. The article deals with

the analysis of the ways of rendering of Ukrainian onyms in German-language local history books. It was determined that when transferring onyms, the translator / author encounters problems such as the use of a certain standard of the Romanization of Cyrillic, the way of translating explaining common nouns, and the rendering of additional connotations. It has been established that Ukrainian translators apply the transcription rules of the Duden dictionary, German authors also apply the transliteration standards DIN 1460 / ISO R9, ISO 9: 1995, moreover proper names are transcoded both from Ukrainian and Russian, which complicates the understanding of the name as an identifier for a certain object by German-speaking recipients. Difficulty in the perception of onyms can also be caused by diacritical marks in DIN 1460 / ISO R9 and ISO 9: 1995. Thus, it is advisable to place transliteration tables with an explanation of the pronunciation of each character. It was also established that the way of rendering of onym also depends on the class to which it belongs. Some place names have equivalents in the German language,

but due to the latest trends, they begin to compete with new variants of names transcoded from the Ukrainian language. The peculiarity of local history books is that they often give all the options. When rendering urbanonyms and hydronyms, the proper name should be explicated by the addition of anexplaining common noun to facilitate the correlating of onym with a certain class of toponyms, and it is advisable to transliterate the explaining common nouns of godonyms and agoronyms (names of streets and places) in addresses and translate them in the text. The most acceptable way of rendering onyms that contain additional connotations is a combination of transcoding and calquing and / or circumlocution. The presenting of transcoded original names is caused by the lack of officially approved translations and the need for landmarks in a foreign language verbal space.

Key words: onym, anthroponym, toponym, urbanonym, way of translation, transliteration, transcription, calquing, standard.